

นายช่วย แสงสุชาติ

นายช่วย แสงสุชาติ เป็นครูและผู้บริหารการศึกษาท่านหนึ่งของกระทรวงศึกษาธิการ เป็นนักเขียนที่มีผลงานเขียนทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง ใช้นามปากกาว่า “ขุนประจักษ์” บ้าง “ลุงสอน” บ้าง และใช้ชื่อจริงบ้าง นอกจากนั้นท่านเป็นผู้หนึ่งที่ใฝ่รู้และใฝ่ใจในพระพุทธศาสนาเป็นอันมาก

ท่านพุทธทาสภิกขุ กล่าวถึงนายช่วย แสงสุชาติ ว่า “คุณช่วย แสงสุชาติ เป็นสหชาธรรมพิเศษของข้าพเจ้า ... ในสายตาของข้าพเจ้าเห็นว่าเป็นผู้ที่พอจะเรียกได้ว่าเห็นแก่ธรรมและผู้อื่นยิ่งกว่าเห็นแก่ตัว”

นายช่วย แสงสุชาติ เป็นบุตรชายคนโตของนายมอญและนางบัว แสงสุชาติ เกิดเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2457 ที่บ้านตำบลปากคลองภาษีเจริญ เขตภาษีเจริญ จังหวัดธนบุรี (ปัจจุบันเป็นส่วนหนึ่งของกรุงเทพมหานคร)

การศึกษา

เด็กชายช่วย แสงสุชาติเริ่มเรียนหนังสือครั้งแรกเมื่ออายุประมาณ 4 ขวบ โดยไปเป็นศิษย์วัดในวัดชีปะขาว (วัดศรีสุดาราม) เขตบางกอกน้อย

พ.ศ. 2463 เข้าเรียนชั้นประถมปีที่ 1 ณ โรงเรียนมัธยมวัดราชโอรส (สมัยนั้นสอนตั้งแต่ระดับประถมศึกษา) เขตบางขุนเทียน เรียนอยู่จนสำเร็จมัธยมปีที่ 6

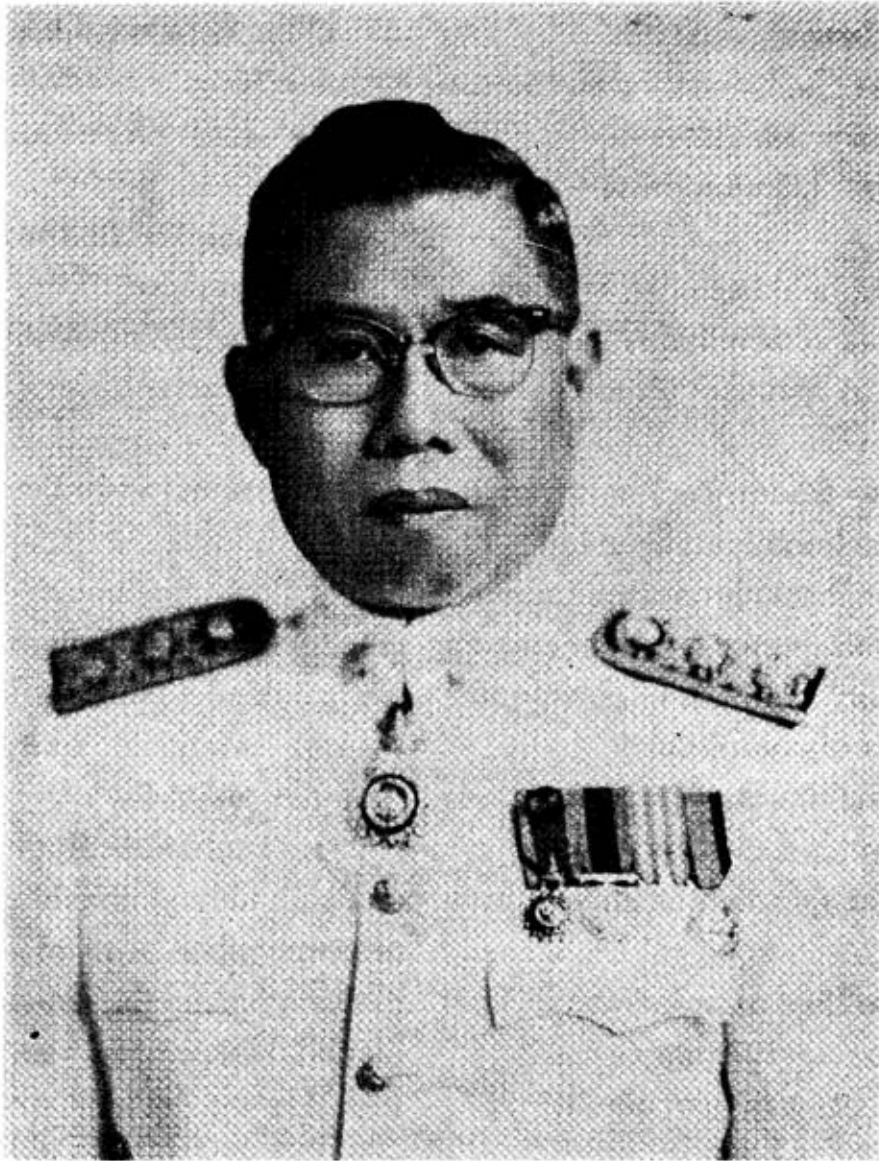
พ.ศ. 2474 เข้าเรียนชั้นมัธยมปีที่ 7 ที่โรงเรียนบ้านสมเด็จพระเจ้าพระยา สำเร็จมัธยมปีที่ 8 ใน พ.ศ. 2475

พ.ศ. 2477 สมัครสอบวิชาชุดครูได้ประกาศนียบัตรประโยคครูพิเศษประถม (พ.ป.)

พ.ศ. 2480 สมัครสอบวิชาชุดครูมัธยม ได้รับประกาศนียบัตร ประโยคครูพิเศษมัธยม (พ.ม.)

พ.ศ. 2497 ศึกษานานาชาติ ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา

พ.ศ. 2505 ศึกษานานาชาติ ณ ประเทศออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์

นายช่วย แสงสุชาติ

(พ.ศ. 2457 - 2512)

ประวัติการทำงานและงานราชการ

พ.ศ. 2475 หลังจากสำเร็จมัธยมปีที่ 8 ได้ตั้งโรงเรียนราษฎร์ระดับประถมศึกษาชื่อโรงเรียนบำรุงกิจวิทยา ต่อมาเลิกกิจการไป

พ.ศ. 2476 เข้าเป็นครูครั้งแรกโดยสมัครเป็นครูประจำบาลที่โรงเรียนศาลเจ้าบางบอน เขตบางขุนเทียน (ขณะนั้นครูประจำบาลยังไม่ได้เป็นข้าราชการ)

พ.ศ. 2478 ย้ายไปเป็นครูใหญ่โรงเรียนวัดบางประทุน ซึ่งอยู่ในเขตเดียวกัน กลางปีนั้นได้เข้าสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเป็นครูในโรงเรียนรัฐบาลได้ที่ 1 จึงเริ่มเข้ารับราชการในกระทรวงศึกษาธิการโดยเริ่มเป็นครูในโรงเรียนกล่อมพิทยา

พ.ศ. 2481 ย้ายไปสอนที่โรงเรียนมัธยมวัดราชาธิวาส

พ.ศ. 2484 ย้ายไปเป็นครูโรงเรียนวัดราชโอรส ได้ประมาณ 1 เดือน โอนไปสังกัดสำนักงานปลัด

กระทรวงศึกษาธิการโดยปฏิบัติงานประจำอยู่ที่แผนก
ศึกษาธิการจังหวัดพระนครและธนบุรี

พ.ศ. 2486 โอนไปประจำแผนกบัญชีกองคลัง
สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

พ.ศ. 2489 ไปเป็นศึกษาธิการจังหวัดสมุทร-
ปราการ

พ.ศ. 2492 ย้ายไปเป็นศึกษาธิการจังหวัดธนบุรี

พ.ศ. 2494 เป็นหัวหน้าแผนกโรงเรียน กอง
การประถมศึกษา กรมประชาศึกษา กระทรวง
ศึกษาธิการ

พ.ศ. 2497 รักษาการหัวหน้ากองการประถม-
ศึกษา กรมประชาศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

พ.ศ. 2499 เป็นเลขานุการกรม กรมสามัญศึกษา
(สมัยนั้นกรมสามัญศึกษาดูแลการศึกษาตั้งแต่ระดับ
ประถมศึกษาลงมา และกรมวิสามัญศึกษาดูแลการ
ศึกษาระดับมัธยมศึกษาและเทียบเท่า)

พ.ศ. 2502 รักษาการผู้อำนวยการกอง กอง
การประถมศึกษา

พ.ศ. 2503 ผู้อำนวยการกอง กองการประถม
ศึกษา

พ.ศ. 2506 รักษาการรองอธิบดีกรมสามัญศึกษา

พ.ศ. 2507 รองอธิบดีกรมสามัญศึกษา

พ.ศ. 2512 รองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

งานราชการพิเศษ

พ.ศ. 2500 - 2502 เป็นอาจารย์พิเศษบรรยาย
เรื่อง “การประถมศึกษาของเมืองไทย” ณ คณะครุ-
ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ ณ วิทยาลัย
วิชาการศึกษา ประสานมิตร

พ.ศ. 2501 เป็นผู้แทนไทยเข้าประชุมเรื่อง “สถิติ
ทางการศึกษา” ขององค์การสหประชาชาติว่าด้วย
การศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรม (UNESCO)
ณ ศาลาสันติธรรม กรุงเทพมหานคร

พ.ศ. 2502 เป็นผู้แทนไทยไปประชุมเรื่อง
“การศึกษาภาคบังคับ” ขององค์การสหประชาชาติว่า
ด้วยการศึกษาและวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรม ณ

กรุงการจี ประเทศปากีสถาน

เป็นอนุกรรมการควบคุมและสอดส่องจรรยา
มารยาทและวินัยครู

พ.ศ. 2503 เป็นกรรมการส่งเสริมสวัสดิการ
ของครูสภา

พ.ศ. 2504 เป็นกรรมการควบคุมและสอดส่อง
จรรยามารยาทและวินัยครู

เป็นกรรมการวิจัยการศึกษาของครูสภา

เป็นกรรมการวารสารและหนังสือเพื่อการศึกษา
ของครูสภา

เป็นกรรมการว่าด้วยระเบียบประเพณีของครู

งานประพันธ์

นายช่วย แสงสุชาติ มีผลงานประพันธ์จำนวน
มาก งานประพันธ์ของท่านมีทั้งที่เป็นร้อยแก้ว บท
ร้อยกรอง และงานแปล งานประพันธ์ส่วนใหญ่ใช้
นามปากกา “ขุนประจักษ์”

1. งานประพันธ์ที่เป็นบทร้อยแก้ว ส่วนมาก
เป็นเรื่องเกี่ยวกับการศึกษาทั่วไป การศึกษาประชาบาล
การบริหารการศึกษา การปกครองเด็ก เรื่องเกี่ยวกับการ
การศึกษาธรรมะ และเรื่องการท่องเที่ยว บทประพันธ์
เหล่านี้ตีพิมพ์ในวารสารต่างๆ หลายฉบับ เช่น ประชา
ศึกษา วิทยาสาร วิทยาจารย์ การศึกษา และวารสาร
อื่นๆ

นอกจากนั้นยังมีบทประพันธ์ที่เขียนเป็นนิทาน
ชื่อ นิทานลูกสอน เป็นนิทานสอนใจ ใช้นามปากกา
“ลูกสอน”

งานประพันธ์ที่เป็นเรื่องของธรรมะ เช่นเรื่อง
อุปสรรคของการศึกษาธรรมะ เป็นต้น

2. งานประพันธ์ที่เป็นบทร้อยกรอง มีทั้ง
กลอนแปด กาพย์ยานีและโคลงสี่สุภาพ บทร้อยกรอง
ของท่านมีเป็นจำนวนมาก เกี่ยวข้องกับหลายๆ เรื่อง
ขอยกตัวอย่างเพียงบางบทดังนี้

ขุนประจักษ์สอนลูก กลอนบทนี้ท่านตั้งใจ
สอนเยาวชนทั่วไปในหลายๆ เรื่อง ค่อนข้างยาว ขอ
ตัดมาเฉพาะตอนที่ว่าด้วย “การคบเพื่อน” ว่า

เกิดเป็นคน	นั่นจะดี	ต้องมีเพื่อน
เปรียบเหมือนเดือน	ต้องมีดาว	ประดับแชน
ผิวว่าดาว	ไม่สดใส	ใครจะแล
เพื่อนไม่แท้	หากขึ้นคบ	จะพบกรรม
ได้เพื่อนดี	ก็ต้องมี	ซึ่งน้ำจิต
อย่าคบคิด	ช่วยกันชুব	อุปถัมภ์
แม้เขาดี	ควรดีต่อ	อย่าก่อกรรม
เพื่อนเปลี่ยงพล้ำ	เราต้องช่วย	ด้วยน้ำใจ

คำขวัญ เป็นกลอนซึ่งท่านเขียนเป็นคำขวัญสำหรับเพื่อนครูในวันครูปีหนึ่ง

คำขวัญ
เพื่อนครูที่รัก

ขอครูรักเกียรติครูอย่าดูหมิ่น
ขอครูอย่าสิ้นมานะใจใฝ่ศึกษา
ขอครูอย่าวู่วามตามโลกา
ขอครูจงตั้งหน้าทำความดี
จะทำใดจงตั้งจิตอธิษฐาน
จะทำงานจงตั้งใจอย่าใฝ่หนี
จะทำตนจงตั้งตนบนความดี
จะทำพลีพลีเพื่อศิษย์คิดให้ไกล
จงอดทนบนธรรมคำ ขันดี
จงอย่าวิประพฤติแยกแตกไกล
จงคิดว่าตนของตนเป็นคนไทย
จงมั่นใจประพฤดิธรรมประจำกาย
อันโลกร้อนผ่อนหายคลายเย็นได้
อันโรคร้ายแม้จะหนักรู้จักหาย
อันมืดแล้วยังสว่างกระจ่างคลาย
อันความตายยังไม่ถึงอย่าฟังกลัว

บทประพันธ์ชื่อ จนเงิน เขียนเป็นกาพย์ยานี

จนเงิน

ยานี

จนเงินอย่าจนใจ	สติใช้ปัญญาครอง
เพียรมันขยันลง	จะประสพสำเร็จผล
จนเงินอย่าท้อใจ	มานะไว้ในใจคน
บากบั่นและอดทน	อย่าท้อแท้จะเสียที

จนเงินอย่าเสียจิต	ไปหลงคิดผิดวิถี
ประกอบกรรมทำอปรีช	ให้เสียศีลและชื่อเสียง
จนเงินให้เจียมตัว	อย่าหลงมัวไปเทียบเคียง
ช่างซึบหนีเสียด	อย่าเอาเข็ญจะเสียคน
จนเงินให้จนเถิด	อย่าก่อเกิดละโมภผล
พอใจในของตน	จะเป็นสุขทุกคืนวัน

ทางสู่พุทธวิถี เป็นโคลงสี่สุภาพ ประพันธ์ไว้ทั้งหมด 10 บทขอยกมาเพียง 2 บทดังนี้

เมืองหนึ่งนามกล่าวนั้น	นิพพาน
ประคุดแรกศีลทวาร	ว่าไว้
ประคุดสองเรียกสมาธิการ	นามเก่า
ประคุดสุดปัญญาเรียกให้	เร่งรู้มรคา
อันเมืองนี้สุดพ้น	พรรณนา
เกิดแก่มีอาจมา	เฉียดใกล้
เจ็บตายหน่ายบ่ปรา-	กฎเกิด
ใครมิเดินสู่ได้	ยังด้าวแดนสวรรค์

3. เรื่องแปล มีไม่มาก เรื่องที่ผู้อ่านให้ความสนใจมากได้แก่การถอดความจากหนังสือ Zen Flesh Zen Bone ของ Paul Reps ท่านให้ชื่อหนังสือว่า ปัญหาแห่งพระพุทธศาสนาแลัทธิมหายานนิกายเซ็นท่านถอดความออกมาทั้งหมดมีเรื่องย่อยๆ 91 เรื่อง เมื่อจบแต่ละเรื่องท่านได้สรุปความเห็นเอาไว้ว่าเรื่องนั้นๆ สอนอะไร และเทียบเคียงกับพระพุทธศาสนาแลัทธิหินยาน ฝ่ายเถรวาทได้อย่างไรบ้าง

นอกจากนั้น ท่านได้แปลคำสอนจากที่เขียนไว้เป็นภาษาอังกฤษออกมาเป็นโคลงสี่สุภาพ เช่น

The more you get the more you want,
The more you want, the more you worry,
The more you worry, the more you suffer,
Stop your want stop your suffering

ยิ่งได้ยิ่งอยากได้	พันทวี
ยิ่งอยากยิ่งรุมฤติ	หวังให้
ยิ่งหวงหวงยังมี	ความทุกข์
ดับอยากดับทุกข์ได้	เด็ดสิ้นสงสาร

การดำเนินชีวิตและครอบครัว

นายช่วย แสงสุชาติ สมรสกับนางสาวปลั่งศรี สุกกล้า เมื่อ พ.ศ. 2478 มีบุตรธิดารวม 5 คน มีชีวิตครอบครัวที่สงบสุขตามอัธยาศัย เนื่องจากเป็นผู้ใฝ่ใจในพระพุทธศาสนาจึงประสบสุขทั้งกายและใจอย่างแท้จริง

หน้าที่การงาน

นายอภัย จันทวิมล อดีตปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กล่าวถึง นายช่วย แสงสุชาติไว้ว่า “ชีวิตการทำงานของคุณช่วย แสงสุชาติ เป็นเรื่องที่ควรแก่การศึกษา และเป็นตัวอย่างที่ดีแก่บรรดาผู้ที่ทำงานในหน้าที่ครู เพราะครูช่วยเริ่มทำในหน้าที่ครูน้อยโรงเรียนประชาบาล และเนื่องด้วยความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ราชการประกอบกับคุณงามความดีของตนเอง จึงได้รับการยกย่องให้ดำรงตำแหน่งสูงขึ้นโดยลำดับ จนถึงกับได้ครองตำแหน่งรองปลัดกระทรวงศึกษาธิการในบั้นปลายแห่งชีวิต

คุณช่วยมีพื้นฐานความรู้เบื้องต้นเพียงสำเร็จชั้นมัธยมปีที่ 8 แต่เนื่องจากเป็นผู้สนใจในการศึกษา

หากความรู้ด้วยตนเองอยู่เสมอ และมีโชคที่ดีได้มี โอกาสทำงานในหน้าที่ต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น ประกอบ ทั้งเป็นผู้ที่มีสมรรถภาพและความอดสาหะในการทำงาน ชื่อสัตย์สุจริตกล้าตัดสินใจและแสดงความคิดเห็น ของคนอย่างองอาจในที่ประชุม การทำงานของคุณ ช่วยจึงประสบความสำเร็จก้าวหน้าและเป็นທີ່ประจักษ์ แก่ผู้ร่วมงานโดยทั่วไป”

ท่านพุทธทาสภิกขุ กล่าวถึงนายช่วย แสงสุชาติ ไว้ในอนุสรณ์เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพนายช่วย แสงสุชาติ ไว้ตอนหนึ่งว่า “...คุณช่วย แสงสุชาติ เห็น พ้องอย่างเต็มที่กับความเห็นของข้าพเจ้าที่ว่า การ ศึกษาในเมืองไทยเราเดินตามกันฝรั่งมากเกินไป จึง กระเทือนถึงวัฒนธรรมแห่งชาวพุทธของบรรพบุรุษ

แต่โบราณทำให้เกิดอันตรายทางวิญญาณขึ้นเต็มเมือง จนเหลือฝีมือของครูบาอาจารย์ที่จะปราบมันลงได้...เราคาดคะเนกันว่าถ้ายังตามกันฝรั่งอยู่อย่างนี้ แม้จะสามารถผลิตครูหรือสร้างโรงเรียนขึ้นได้มากอีกสักสิบเท่าตัว ก็จะไม่สามารถหลีกเลี่ยง จากวิกฤตกาลทาง ศิลธรรมและวัฒนธรรมในอนาคตอยู่นั่นเอง...”

บั้นปลายของชีวิต

สพ.เพ สงขารา อนิจจา - สังขารทั้งปวงย่อมไม่เที่ยง ชีวิตของนายช่วย แสงสุชาติ ก็เช่นกัน แม้ตลอดชีวิตจะมีความสุขแต่สุดท้ายโรคร้ายไข้เจ็บ เบียดเบียน ล้มป่วยด้วยโรคมะเร็งถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2512 เมื่อมีอายุเพียง 55 ปี

วรวิทย์ วสินสรากร

บรรณานุกรม

รวมงานประพันธ์ของขุนประจักษ์ อนุสรณ์เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพนายช่วย แสงสุชาติ ณ เมรุวัดสระ เกศวรมหาวิหาร วันที่ 7 มกราคม พ.ศ. 2513.

รมย์ ราเมศวร์ (นามแฝง). ขุนประจักษ์ : นักประพันธ์แห่งวังจันทรถนอม. กรุงเทพฯ ; โรงพิมพ์มิตรสยาม, 2517.